

بررسی مسولیت مدنی دولت ناشی از محدود کردن مالکیت اشخاص

مؤلف:

علیرضا خلیفه

www.ketab.ir

سازمان نشر و دانش

- سرشناسه : خلیفه، علیرضا، ۱۳۶۶-
عنوان قرار دادی : ایران. قوانین و احکام
Iran. Laws. etc.
عنوان و نام پدیدآور : بررسی مسوولیت مدنی دولت ناشی از محدود کردن مالکیت اشخاص/ مولف علیرضا خلیفه.
مشخصات نشر : تهران: سنجش و دانش، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری : [۳]، ۱۰۷ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۰۵-۳۲۴۳-۹
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابخانه ص. ۱۰۱ - ۱۰۷.
موضوع : حق مالکیت -- ایران
Iran -- property of Right
ملکیت -- ایران
Iran -- domain Eminent
مسوولیت دولت -- ایران
Iran -- liability Government
رده بندی کنگره : ۶۴۶KMH
رده بندی دیویی : ۵۵۰۴/۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی : ۸۸۵۵۸۹۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

عنوان : بررسی مسوولیت مدنی دولت ناشی از محدود کردن مالکیت اشخاص	 www.sanjesh.ir sanjeshodanesh@iran.ir
مولف : علیرضا خلیفه	
ناشر : سنجش و دانش	
نوبت چاپ : چاپ اول - ۱۴۰۱	
تیراژ : ۳۰ نسخه	
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۰۵-۳۲۴۳-۹	قیمت : ۲۵۰۰۰۰ ریال
نشانی : میدان انقلاب . خیابان انقلاب . خیابان دانشگاه . بلاک ۱۲۶ . تلفن : ۰۲۱۶۱۲۶	
«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد»»	

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول کلیات	۵
مبحث اول - تعاریف و مفاهیم	۶
گفتار اول - حق مالکیت	۷
گفتار دوم - دولت	۸
گفتار سوم - خسارت	۱۰
گفتار چهارم - مسئولیت	۱۲
مبحث دوم - مالکیت اشخاص و اختیارات مالکانه	۱۵
گفتار اول - مبانی نظری مالکیت	۱۶
بند اول - مالکیت حقیقی و اعتباری	۱۶
بند دوم - جایگاه فلسفی مالکیت اعتباری	۱۷
بند سوم - عوامل پیدایش مالکیت اعتباری	۱۸
گفتار دوم - شناسایی خصایص و اوصاف مالکیت	۲۰
گفتار سوم - انواع مالکیت و شیوه‌های استفاده از ملک	۲۲
بند اول - مالکیت خصوصی	۲۳
بند دوم - مالکیت عمومی	۲۴
بند سوم - مالکیت دولتی	۲۵
مبحث سوم - مبانی تقدم مالکیت املاک	۲۶
گفتار اول - املاک و قوانین حمایتی مربوط به آن بر اساس قاعده تسلیط	۲۷
بند اول - نظریه منع سوء استفاده از حق تسلیط	۳۰
گفتار سوم - مبانی تقدم مالکیت اشخاص و حدود تصرفات مالکانه	۳۲
فصل دوم	۳۶
تحدید مالکیت اشخاص در روابط بین دولت و اشخاص خصوصی	۳۶
مبحث اول - تحدید مالکیت اشخاص در جهت حفظ حقوق شهروندی	۳۷
مبحث دوم - تحدید مالکیت اشخاص در جهت ارائه خدمات عمومی	۳۹
گفتار اول - اصول حاکم بر ارائه خدمات عمومی در مقابل اشخاص خصوصی	۴۰
بند اول - اصل تناسب و برابری در ارائه خدمات عمومی و مالکیت اشخاص خصوصی	۴۲

با توجه به گسترده بودن حوزه فعالیت دولتی در زمینه های مختلف ممکن است در اثر فعالیت های دولت در زمینه اعمال تصدی و با حاکمیتی اش و حتی در راستای خدمات عمومی ، خساراتی به افراد از سوی کارکنان دولت صورت پذیرد که بلاشک این خسارت قابل جبران خواهد بود ؛ جز برخی استثنائات . اما در همین زمینه برخی اعمال دولت نه تنها موجبات خسارت مستقیم به افراد را بوجود می آورد ، بلکه حتی موجبات محدود کردن مالکیت اشخاص نسبت به اموال منقول و خصوصاً غیر منقولشان بوجود می آورد که نمونه های آن نصب تیر برق در زمین ها و یا گسترش طرح های حریم خیابان ها و اتوبان ها و یا اجرای طرح های بزرگ شهری و ملی که عملاً مالکیت اشخاص را محدود می نماید . لذا استفاده از آماره های قانونی و قضایی برای اثبات تقصیر و یا عدم تقصیر دولت برای مسئول دانستن دولت در راستای ایجاد مسئولیت مدنی اش ، می تواند بسیار مفید باشد . از همین رو نخستین همبستگی میان حقوق شهروندی و تکلیف به رعایت و پاسداشت این حقوق ، مسئولیت است که برای دولت ، از جمله مسئولیت مدنی قابل پیش بینی است ؛ اما نتیجه این امر برای دولت قطعی نیست . به عبارت دقیق تر ، حداقل در مسئولیت مدنی حقوق عمومی ، مسئولیت نه اصلی مطلق است و نه قاعده ای حتمیست . بلکه فصل مشترک نظام های مطرح حقوقیست و در ایران در خصوص محدود کردن مالکیت اشخاص ، وجوه مصونیت برای مراجع عمومی و گاه برخی مقامات عمومی می باشد . برای مثال مطابق اصل ۲۲ قانون اساسی ، مسکن و مالکیت اشخاص مورد حمایت دولت است و ملت نسبت به آن حق استفاده دارند ، جز اینکه در مواردی قانون اجازه سلب شدن و یا محدود شدن مالکیت و تملک افراد نسبت به اراضی ، مسکن و ... را تجویز کند ؛ مسلماً موارد تجویز نیز بسیار محدود است و به مواردی همچون شرایط جنگی و درگیری ، طرح های کلان عمرانی و توسعه ای ، مانند تعریض کردن خیابان ها یا طرح های هادی روستایی و ... بر می گردد . لذا در پایان که تمامی موجبات و نظریات و قواعد مرتبط با مسئولیت مستقیم و غیرمستقیم دولت را در راستای محدود نمودن مالکیت اشخاص مورد بررسی قرار دادیم ، به این نکته نیز اشاره می کنیم که ، در این پژوهش برآنیم تا موضوعات مختلف و نزدیک به این موضوع را نیز مورد بررسی قرار دهیم تا از این رهگذر

، به درک بهتری از مسئولیت مدنی دولت ، با توجه به حوزه گسترده فعالیتش با توجه به مقتضیات و اقدامات روز به روز پیروزیم . ولیکن با توجه به رشد و ترقی روز افزون تصدی گری و ایفای نقش دولت به روشها و طرق جدید و در قالب نهادها ، سازمان ها و واحدها ، اهمیت انجام این تحقیق در طرحی نو و با در نظر گرفتن اقسام مختلف اعمالی که می تواند ایجاد محدودیت در انتفاع و بردن بهره مالکانه را بر اثر اعمال دولت برای افراد ایجاد کند ، ضروری می نماید که ضرورت انجام این پژوهش را برای شناسایی این موضوعات دو چندان می کند .

لذا در این تحقیق سعی می شود تا با طرحی نو ، اقدامات نهاد عمومی دولت با تمام نهادهای زیر مجموعه اش مورد بررسی قرار گیرند تا بتوان به این سوال پاسخ داد که حدودی را که دولت می تواند نسبت به مالکیت افراد و شهروندان ، محدودیت هایی را تحمیل کند کدامند ؟ آیا اصولاً چنین صلاحیتی دارد و در صورت جواز ، مسئولیت مدنی آن با چه نهادی است ؟ و آیا می تواند از حربه اقدامات عمومی برای تحت پوشش قرار دادن مسئولیت مدنی خود نسبت به شهروندان استفاده کند ؟ برای مثال مطابق ماده ۲ قانون اراضی شهری اینگونه به نظر می رسد که دولت می تواند محدوده شهری و توسعه شهر را به وسیله پاشی بینی کند و مورد نقشه کشی بلند مدت قرار دهد و از همین طریق ، موجبات عدم اصدار مجوز برای املاک و زمین هایی که در طرح های مختلف شهرداری و یا ادارات مختلف و حتی فضای سبز قرار گرفته اند ، بشود و اما مطابق این قانون باید خساراتی نیز به این دسته از مالکین و با افرادی که مطابق ماده ۶ همین قانون مالک هستند ، پرداخته شود و یا زمین دیگری با کمیت و کیفیت مشابه در اختیارشان قرار بگیرد تا قاعده انصاف و لاضرر اسلامی از سوی دولت و با دستگاه های دولتی و شبه دولتی مانند شهرداری ها مورد نقض قرار نگیرد . این امر در موضوعات دیگری همچون احداث سد بر روی رودخانه ها از سوی دولت نیز جاری است ؛ زیرا موجبات محدود شدن مالکیت سنتی و حق انتفاع مالکین زمین های پائین دست در کشاورزی چهار فصل را در مناطق پائین دست آن سدها موجب می گردد . مثال های دیگری از این حیث زیاد است و در اینگونه موارد نیز دولت همواره سعی کرده است تا با دادن برق ارزان قیمت ناشی از تولید آن سد به زمین های پائین دست ، به نوعی غیر مستقیم به مسئولیت مدنی خود مبنی بر جبران خسارت های غیر مستقیم ناشی از محدود کردن مالکیت اشخاص در انتفاع از اراضی شان بپردازد .